

МАТЕРІАЛІЗАЦІЯ КАТЕГОРІЇ НЕГАЦІЇ

Гема М. Л.

(Сумський державний університет)

Науковий керівник – д-р філол. наук, професор

Швачко С. О.

Дослідження мовних універсалій належить до пріоритетних напрямів сучасної лінгвістики. Категорія негациї, серед інших універсалій, вирізняється особливим статусом у багатьох галузях людського знання — філософії, логіці, мовознавстві, психології – тобто має міждисциплінарний, загальнонауковий характер. Результати дослідження розглядаються на матеріалі корпусу 128 одиниць, вилучених із англомовного художнього дискурсу.

Негация реалізується різними способами: експліцитно, за допомогою спеціалізованих морфологічних маркерів вираження заперечення, імпліцитно-вербально, в складі неспеціалізованих для вираження заперечення лексичних одиниць, пресупозитивно, а також невербально, через відповідну жестикуляцію, міміку, візуальний контакт, моторику голови й тіла, паралінгвальні засоби [1, 31].

Негация в мові може реалізовуватися на лексико-семантичному рівні, не отримуючи експліцитного вираження за допомогою заперечних маркерів, а будучи компонентом значення слова: *fail, lack, deny, hate, doubt, absent, hardly, scarcely*. Напр.: *Most people have hardly any smile at all, or a lousy one* [6, 63]. Імпліцитне заперечення є змістовою мовною категорією. Виявлення імпліцитного заперечення можливо при аналізі семантики комунікативної одиниці. Особливість імпліцитного заперечення полягає в асиметрії, тобто у невідповідності плану змісту й плану вираження, а також у відсутності формально-граматичних показників [2, 21]. Лексичний рівень представлений 27% (34 прикладами) у загальному корпусі засобів негациї.

До способів матеріалізації негациї на граматичному рівні належать: афіксація, заперечні займенники, прислівники, заперечні конструкції та ін. Граматичну парадигму негациї складають такі заперечні оператори, як: *not, no, neither, nor, never, nowhere, nobody, no one, none,*

nothing [3, 159], найпоширенішим із яких є заперечна частка *not*. Заперечні префікси є іншим поширеним негативним маркером. Граматичний рівень нараховує 55 % (71 приклад) загального корпусу.

Префікси *un-* та *dis-* представлені відповідно 21 % та 20 % від загальної кількості заперечних маркерів, префікс *im-* – 10 %, *non-* – 9%, *in-* – 6%, *de-* – 4%, суфікс *less-* – 11%. Напр.: *An unexpected, a singularly noncombatant, note came into Mrs. Glass's voice* [4, 105]. Префікси *il-*, *ir-*, *mis-* позначені найнижчою частотністю – 1% кожен. Напр.: *At one of the bookcases, he gave a misaligned book an orderly little push with his thumb* [4, 137].

16 % від загальної кількості експліцитних маркерів негації на граматичному рівні нараховує денумератив *none*.

Ефективним еквівалентом негації у діалогічному мовленні є повторення висловлювання мовця (або тієї частини, що викликає негативну реакцію). Напр.: *Ah, God, what's the use of talking?* [4, 204]. *"You are without a doubt the most tactless person I've ever known in my life."* *"Tactless! Never. Outspoken, yes. High-spirited, yes. Mettlesome. Sanguine, perhaps, to a fault* [4, 160].

Повтори та питально-заперечні речення (7 % корпусу) не містять формальних лексико-граматичних сигналів негативного значення, однак в контексті ситуації вони ідентифікуються мовцями як заперечні. В англійській мові, що є мононегативною, подвійна негодія є стилістично маркованою: *I didn't see hardly anybody on the street* [6, 36]. За допомогою мейозиса та літоти акцентується емоційність висловлювання: *She's not little enough any more to go stark staring mad in the toy department* [6, 222].

Найпоширенішою формою мейозиса в англійській мові є подвійна негодія типу *not un-*, *not in-*. Напр.: *The general theme of our messages usually ran to excessively strong admonitions and, not infrequently, undisguised threats* [5, 45]. Стилiстичні прийоми налічують 11% (14 прикладів) від загального корпусу засобів негації.

Категорія негачії реалізується на усіх мовних рівнях, на кожному з яких вона знаходить специфічні засоби вираження.

1. Паславська А. Й. Заперечення та сфери його дії: семантика, синтактика, прагматика, просодика : [автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра філолог. наук: спец. 10.02.15] / А. Й. Паславська. – К., 2006. – 35 с
2. Степанова Т. В. Категория отрицания в морфемной структуре слова : на материале диалектной речи : [автореферат канд. фил. наук] / Т. В. Степанова.– Великий Новгород: Прогресс, 2008. – 25 с.
3. Biber D., Johansson S., Leech G., Conrad S. and Finegan E. Longman Grammar of Spoken and Written English. London: Longman, 1999. – 356 p.
4. Salinger J. D. Franny and Zooey. Moscow: Progress Publishers; 1991. – 208 p.
5. Salinger J. D. Raise High the Roof Beam, Carpenters. Seymour. Moscow: Progress Publishers; 1982. – 160 p.
6. 6. Salinger J. D. The Catcher in the Rye / J. D. Salinger. – Харків: Ранок-НТ, 2002. – 240 p.

Перекладацькі інновації : матеріали III Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції, м. Суми, 15-16 березня 2013 р. / Ред.кол.: С.О. Швачко, І.К. Кобякова, О.В. Ємельянова та ін. — Суми : СумДУ, 2013. — С. 59-61.